

gezondheidszorg, hygiëne, water, onderwijs... een zeer groot aandeel heeft bij het loskomen uit armoede. Dat is niet louter een kwestie van groei. Vooral in landen die inzetten op die publieke diensten, zag je de levenskwaliteit stijgen. Uiteraard heeft economische groei ons veel baten gebracht, maar dat is een model van de twintigste eeuw. Onder meer doordat onze welvaart gebaseerd is op uitbuiting van het Globale Zuiden. Dat koloniaal verleden wordt vandaag minder en minder ontkend. Het oude model blijft een

“Vergroenen in een groeisysteem geeft zogenaamde reboundeffecten.

uitbuitingseconomie en een extractief model (door de nood aan mijnbouw; nvdr). Denk bijvoorbeeld aan de nefaste sociale en ecologische gevolgen van *fast fashion*.”

Zorgt een omgroeibeleid niet voor nog meer gele hesjes?

“Niet als je vertrekt vanuit een concept van systeemdenken en als je prioriteit geeft aan goede basisvoorzieningen voor iedereen, zoals voor wonen, mobiliteit, gezondheid... Mensen met lage inkomens zijn daar het meest bij gebaat. Mobiliteit duurzamer maken bijvoorbeeld, veronderstelt meer collectief vervoer. Of dat nu openbaar is of niet. Met nieuwe technologieën kan je slimme collectieve systemen bedenken. Het huidige beleid maakt de kloof eerder groter. Je aanpak gebeurt best collectief, zodat iedereen het gevoel heeft mee te liften en dan krijg je geen gele hesjes.”

Veel van die zaken zijn denkbaar binnen het bestaande systeem?

“Het efficiëntiestreven wel, de sufficiëntie niet. Je moet de overconsumptie aanpakken, rekening houden met de beperkte voorraad grondstoffen en energie. SUV's met een zeer zware batterij, smartphones die je niet kan herstellen, *smart fashion*... moeten eruit. Eis voor toestellen vijf jaar garantie en pakweg dertig jaar herstelgarantie. Laat innovatieve bedrijven in dat kader maar een businesscase maken. En steevast een systeembenadering hanteren. Neem nu auto's. Ook elektrische auto's hebben autobanden. Voor het

rubber daarvoor kappen we tropische bossen. Elektrificatie hier maakt de biodiversiteitscrisis bovendien nog erger door de mijnbouw voor batterijmetalen. Vergroenen in een groeisysteem geeft zogenaamde reboundeffecten. Auto's worden elektrisch, maar ook groter en zwaarder en we rijden meer, waardoor ecologische winst verloren gaat.

Maak dus alles wat veel grondstoffen en energie vergt, veel duurder en arbeid goedkoper.”

Klassieke economen zeggen dat degrowth niet wordt ondersteund door een wetenschappelijk onderzoekskader?

“De destructie van onze ecologische systemen is toch berekend en bevestigd door tienduizenden wetenschappers. Wat is de economische prijs daarvan? Het IPCC is glashelder: we beschikken als mensheid over een klein en snel krimpend *window of opportunity* om de klimaatcrisis aan te pakken.” ■

GERT PEERSMAN, HOGLERAAR
ECONOMIE UGENT

“Degrowthers leven en denken in een eigen wereld”

Pleidooien voor *degrowth* beginnen dikwijls bij de kritiek dat klassieke economen enkel oog hebben voor de groei van het bbp. Dat is een achterhaalde visie, zo reageert econoom Gert Peersman.

TIKST: JO COBBAUT | FOTO: JOHAN MARTENS (PEERSMAN) & GF (JANSSENS)

“*Degrowthers* stellen dat bij ons alles vertrekt van het streven naar groei, gemeten via het bbp, maar dat is achterhaald”, zo zegt Gert Peersman, hoogleraar economie aan de UGent. “Waarom gebruiken ze geen moderne onderzoeksmodellen om hun claims geloofwaardiger te maken bij economen? In moderne wetenschappelijke modellen staat niet groei centraal, maar de welvaartsfunctie van gezinnen. Die wordt wiskundig voorgesteld, en op basis daarvan worden er analyses gemaakt en beleidsconclusies getrokken.

Het klopt wel dat die modellen ook consumptie opnemen, want die geeft ook nut aan gezinnen. Maar onderzoek houdt er ook rekening mee dat het marginaal nut ervan afneemt naarmate je méér consumeert. Daarnaast wordt er bijvoorbeeld ook verondersteld dat de welvaart toeneemt als gezinnen meer vrije tijd hebben en minder

in de welvaartfunctie, zodat je kan bekijken in welke mate klimaatmaatregelen en een beter milieu ons welzijn verhogen.”

Verouderde modellen

Over welke modellen gaat het? Gert Peersman: “Dynamische algemene evenwichts-

lende onderzoeksvragen.

Gert Peersman verwijst in dat verband naar onderzoek rond klimaatsverandering, zoals John Hassler en Per Krusell. Uit hun studies blijkt bijvoorbeeld dat een beperkte wereldwijde CO₂-taks al een sterk effect kan hebben. Zo'n taks zou steenkool al snel uit de markt duwen.

Waarom toetsen *degrowthers* hun stellingen niet aan de hand van

dat soort modellen? “Waar- schijnlijk omdat de uitkomsten daarvan niet leiden tot *degrowth*. Of ze kennen ze niet. Ze leven en denken in hun eigen wereld.”

Intergovernmental Panel on Climate Change

Anderzijds vertrekken *degrowthers* toch ook van data en onderzoek van tienduizenden onderzoekers naar milieu, biodiversiteit,... “Jazeker, maar is de oplossing voor die problemen *degrowth*?” zo bedenkt Gert Peersman: “Ik denk dat je groei en uitstoot wel degelijk kunt loskoppelen van elkaar. Ik zag al flink wat data passeren waaruit blijkt dat er een ont koppeling bezig is. Overigens vind ik ook dat er nog te weinig negatieve neveneffecten van onze economische activiteit verrekend worden in de prijzen. Dat zou je kunnen toepassen op pakweg vliegen, wegwerpconsumptie,... Ook op het vlak van schone energie is het maximum aan incentives

voor de juiste investeringen nog niet bereikt. Er is heel wat potentieel via het prijsmechanisme en het belasten van negatieve effecten. Daarnaast kan de overheid investeren waar de markt faalt.”

Verder kan je niet voorspellen

“Ik denk dat je groei en uitstoot wel degelijk kunt loskoppelen van elkaar.

-Gert Peersman-

wat de wetenschap nog in petto heeft. Gert Peersman: “Kijk naar de covidvaccins en hoe snel het kan gaan. Het effect van *degrowth* kan tot nader order niet wetenschappelijk aangetoond worden. Ik ben er bijvoorbeeld niet van overtuigd dat *degrowth* doorduwen zal leiden tot minder CO₂-uitstoot. Op die manier komen we al snel in een geloofskwestie.”

Draagvlak

En dan is er nog de vraag naar een draagvlak voor minder groei? Gert Peersman: “Maatregelen die drastisch ingrijpen op het inkomen en de koopkracht van gezinnen liggen gevoelig. Je krijgt vandaag al tegenreacties en antieklimaatprotesten. Bovendien heb je groei nodig om te investeren. Vergeet ook niet dat er andere uitdagingen op ons afkomen. Tegen 2070 zullen wij zowat 60% van ons huidige bbp moeten spenderen aan sociale

moeten werken, toch ook een element uit het *degrowth*-discours. Bij analyses over het klimaat integreert het model bijvoorbeeld ook CO₂-uitstoot

modellen. Een bekend en breed gebruikt basismodel is het 'Smets-Wouters'-model.” Die modellen zijn zeer flexibel en bruikbaar voor verschil-

uitgaven. Mochten we een nulgroei kennen, dan gaat het inkomen van gezinnen quasi integraal naar belastingen.” “Stel dat je burgers gaat vertellen dat ze niet meer of langer mogen werken, dat ze bepaalde goederen niet mogen consumeren, zelfs al willen ze extra betalen,... *Degrowth* zou al snel leiden tot een overheid die zéér veel moet reguleren. Dan zou je als overheid moeten ingrijpen tegen bedrijven die meer groeien, meer inkomen gene-

baar zou worden. Waarna de Schotse klimaatwetenschappen ging studeren. Met haar boek *'Not the End of the World'* (2024) knoopt ze aan bij het invloedrijke boek *'Factfulness'* van wijlen Hans Rosling. Via werk als senior researcher Global Development aan Oxford University en als hoofdonderzoeker voor *Our World in Data* publiceert ze data over aspecten van klimaatverandering. Haar conclusie? We

een gedachte-experiment: stel dat we de hele wereldbevolking een gelijk gemiddeld inkomen zouden geven van 30 dollar met een verdelingsgraad zoals in een zeer gelijk land als Denemarken? 85% van de wereld zou erop vooruitgaan, de andere 15% boven het Deens niveau wereldwijd zou inleveren. Zelfs in dat uiteraard theoretisch scenario zou de wereldeconomie nog altijd moeten groeien met een factor vijf.

elke procent groei minder koolstofuitstoot nodig, maar de totale uitstoot blijft wel toenemen. Om tot een absolute ont koppeling te komen, is veel meer nodig dan een 'beperkte' koolstofheffing. En rekenen op technologische doorbraken is geen optie. Daarom is de Green Deal nog altijd de beste kans om die ont koppeling te bewerkstelligen. Zeker wanneer men erin slaagt om een koolstofheffing te linken aan de omvang

“ De Green Deal is nog altijd de beste kans om die ont koppeling te bewerkstelligen. -Geert Janssens-

ren voor werknemers, die dan meer gaan consumeren. Dus je zou al moeten laten bepalen door de overheid wat geproduceerd en geconsumeerd wordt. Ook verlies van vrijheid is welvaartsverlies.”

(Niet) het einde van de wereld

Een opmerkelijke recente stem in het debat over groene groei is die van een dertigjarige onderzoekster. Hannah Ritchie voelde zich als tiener angstig en sterk aangegrepen door aanhoudende berichten over een aarde die onleef-

kunnen het klimaat redden, al is er zowel dringende als verregaande actie nodig. Zij ziet vandaag al in data dat we recent veel winst boeken. Een combinatie van beleidskeuzes en wetenschappelijk onderzoek kan ons redden. Opvallend is een hoofdstuk in haar boek waarin zij berekent dat *degrowth* niet kan werken. Ze gelooft niet wat *degrowthers* stellen, met name dat we wereldwijd al voldoende rijkdom genereren en dat we die moeten herverdelen. Dat concludeert ze uit

Ontkoppeling dan maar?

Ook Hannah Ritchie zet dus in op groene groei. Dat denkt ook Geert Janssens. De hoofdeconoom van ETION denkt net als Gert Peersman dat het niet volstaat een andere maatstaf dan het bnp te gebruiken om een andere economie te bekomen. “Dat is te simpel en te mooi om waar te zijn. Anderzijds is ook een ont koppeling tussen groei en uitstoot van koolstof niet eenvoudig. Er is al lang een relatieve ont koppeling aan de gang. We hebben voor

van de koolstofuitstoot, lees consumptie. Een dergelijke heffing is altijd rechtvaardig en heeft het meeste kans op draagvlak. Want de hamvraag is en blijft: hoe creëer je draagvlak voor de noodzakelijke gedragsveranderingen?” ■